

पार्थिवेन्द्र मल्लको वि. सं. १७४२ को

तामापत्र

-शाङ्करमान राजवंशी

परिचय-

यो तामापत्र गूठी लगत अड्डाबाट उत्था गर्नालाई राष्ट्रिय अभिलेखालयमा आएको सिलसिलामा लेखकलाई ज्ञात भएको हो । यसको लम्बाइ ११ इन्च र चौडाइ सवा ५ इन्च छ । यसमा छाप छैन । तामापत्रमा लेख १८ पंक्ति छन् । सत्रौं पंक्तिमा दाय्या किनारामा नपुग अक्षर थपेको छ । लिपि नेवारीमा छ । यो पत्र राजा पार्थिवेन्द्र र रानी राजलक्ष्मी देवीले कान्तिपुरको गरुडनारायणको सदावर्त गूठी राखी गरिदिएको हो ।

मूल-

- १ उँ अद्य ब्रह्मणो द्वितीय पराद्धे श्वेत वराहकल्पे वैवश्वत मन्वन्तरे अष्टाविसतमे चतुर्युगस्य कले प्रथम पादे जम्बूद्वीपे भ
- २ रतखण्डे भारतवर्षे हिमवत् दक्षिणपादे नेपाल मण्डले श्री श्री श्रीपशुपति सन्नीधान वासुकिक्षेत्रे वाग्मत्याः पश्चीम कुले श्री ३
- ३ विष्णुमत्याः पूर्वकुले गांगल पत्तने आर्यावर्तदेसे श्री कान्तिपुर नगरे काष्ठमण्डप स्थाने इहैव पुण्यभूमौ मार्गसिर भासे शुक्ल
- ४ पक्षे पुर्णमास्या तिथौ रोहिणी प्र. मृगसिर नक्षेत्रे साध्य प्र. शुभ योगे यथाकरण मुहूर्त्ते सोमवासरे धनुरासिगते सवितरि मि
- ५ थुन रासीगते चन्द्रमसि राहुग्रस्ते निशाकरे तस्मिन् दिने श्री श्री श्री गरुडनारायण प्रीत्यर्थं पूर्वं कैश्चीत् स्थापित सदावर्त मन्वेर्लो
- ६ पितृपत्रन्य जिर्णोद्धारत्ये प्रतिदिन तत्रागतेभ्यो याचकेभ्यश्चत्वारि चत्वारि दिनानि यावत् प्रतेक माद्धं कुडवमितं तंडुलं दापयि
- ७ तुं श्री सत्पशुपति चरण कमलघुलि धूसरित
- शिरोरुह श्रीमन् मानेश्वरीष्ट देवता वरलब्धप्रसाद देदिप्यमान मानोनत् रघुवंशावता
- ८ र महाराजाधिराज राज राजेन्द्र सकर राजचक्राधिश्वर भुपकेशरि श्री मद्रिजय पार्थिवेन्द्र मल्ल देवेन तत्पत्न्या श्री राजलक्ष्मीदेव्या सह श्री
- ९ मच्छी श्री ३ गरुडनारायण पृत कामनया द्विसप्तति रोपनि परिमित क्षेत्र गोष्ठीकृत्य संप्रदत्तमेतदन्यथा कर्ता पंचमहापातकि भविष्यति
- १० त्यस्मीन्नर्थे साक्षिण आदित्यादयो देवा इति । अत पंल देश भाखा स्थानस्य उत्तर दिश प्रदेशे अकाशिवु क्षेत्रं नाम संज्ञकं यथा चात्रा घाटम
- ११ ध्य चतुर्विंशति रोपनिकं क्षेत्राकंतोपि बुरो २४ भुय यथा चात्राघाट मध्य रापुलि बुरो २० भुय जथा चात्राघाट मध्य खुचाकर बुरो २ भु
- १२ य जथा चात्राघाट मध्ये सरको बुरो ८ भुय जथा चात्राघाट मध्य बडद्वर बुरो ४ भुय जथा चात्राघाट मध्य गोपार जुयातिक्वा बुरो २ चु
- १३ ल २ भुय जथा चात्राघाट मध्य गोगल बुरो २ चुल २ लिधत स बुया गल श्वते बुया बलसानन हने माल । नित्य ह्निथं जुगि संन्यामी बैला
- १४ गि फ्रीगिनि ब्रह्मचालि अतीत अभ्यागत १ कोस्तह्म नं प्र २ दिन न पेहु तो जाकि सदावर्ती वियमाल मवियभते श्री जुरो श्वया गुथि वव च
- १५ गु देशया श्री भवानी शकड्कर भाजु बलि डवाल नारायनकृष्ण डवाल श्वते गुथि कतकन श्वपति भाषार्थे भनिस्त्रपं हंकाले गोहथ्यादि पंच महा
- १६ पातक लाक जुरो श्वपति भाखाथे निस्त्रपं हंकाले उतरोत्र फल आयु आरोग्य बुद्धिरस्तु पर सेषले कोन मर्जा ताथयं गुथि कतकन भक्षाभोजन या
- १७ यमाल अत्र पत्रार्थे दृष्ट साक्षी श्रीमद् यावत्

चन्द्रार्क मर्दिनी स्वदत्त परदत्तम्बा यो हरन्ती बसुन्धारा
खण्डी वर्ष सहस्रानी बिष्ठायां जायते क्रिमि सम्बत्
८०६ मार्गसीर सुद्धि १५
१८ पुन भाखा थ्व गुथिसं ववा थस्य बतसजुओडा ओह्वा
परमान पनिसेन थ्व गुथि चिता याय माल चिता
भयातसा थ्व पति साल्हाको पाप लाक जुरो

अथ -

ॐ आज ब्रह्माको दोस्रो परार्धमा श्वेतवराह कल्पमा
वैवस्वत मन्वन्तरमा कलिको प्रथम पाउमा जम्बूद्वीप
भरतखण्ड भारतवर्षमा हिमालको दक्षिण नेपाल मण्डलमा
श्री ३ पशुपतिको नजीकै वासुकिक्षेत्रमा वाग्मतीको
पश्चिम विष्णुमतीको पूर्व गांगुलपत्तन आर्यावर्तदेश
कान्तिपुर शहर काठमाडौंमा पुण्यभूमिमा मार्ग महीना
शुक्ल पक्ष पूर्णिमा तिथि रोहिणी उप्रान्त मृगशिरा नक्षत्र
साध्य उप्रान्त शुभ योगमा ठीक ठीक मुहूर्तमा सोम
वारमा धनु राशीको सूर्य मिथुन राशीको चन्द्र हुंदा
ग्रहणको दिन श्री ३ गरुडनारायण प्रीतिका निर्मित
अगाडिका (कुनै पुरुष)ले स्थापना गरेको सदावर्त लोप
हुन नदिनाका लागि त्यहाँ आउने मान्नेहरू प्रत्येकलाई
चार दिनसम्म एक एक माना चामल दिनाका लागि
श्री पशुपतिका चरणरूपी कमलको धूलोले कपाल फुस्रो
भएका श्री मानेश्वरीदेवीबाट निगाह पाएर देदीप्यमान
भएका रघुकुलका महाराजाधिराज राजराजेन्द्र भएका
सकल राजसमूहका अधीश्वर भएका भूपकेशरी इन्द्रसमान
श्री जय पार्थिवेन्द्र मल्ल देव र पत्नी श्री राज्यलक्ष्मी
देवी दुबै भएर श्री ३ गरुड नारायण प्रीतिका लागि
७२ रोपनी गुठी राखिदिए । यो अन्यथा गर्ने मानिस
पंचमहापातकी हुनेछ । यसका साक्षी सूर्यादि देवता
छन् । देशभाषा-स्थानदेखि अब उत्तरपट्टि अकाशिबु नामको
खेत चारकिल्लासहित ८ रोपनी, बडधार नामको खेत
चारकिल्लासहित ४ रोपनी, गोपारजुयातिक नामको खेत
चारकिल्लासहित साढे २ रोपनी र गोगल नामको खेत
चारकिल्लासहित साढे २ रोपनी राखियो । यति खेतको
आयस्ताबाट काम चलाउनुपर्छ । सबै जोगी, संन्यासी,
वैरागी, फिरता, ब्रह्मचारी र अभ्यागत प्रत्येकलाई चार
दिनसम्म सदावर्त दिनु, अन्यथा नगर्नु । यसका गुठियार
चांगुका श्री भवानीशंकर भाजु, बलि डुवाल, यतिले
यहाँ भनेबमोजिम गरे उत्तरोत्तर फल प्राप्ति होला
आयु आरोग्य वृद्धि होला । बांकी रहेको मर्यादापूर्व-
क गुठियारले खानू बेहोर्नु । यस पत्रको दृष्ट साक्षी चन्द्र,

सूर्य, पृथ्वी । आफू होस् या अरूले होस् दान गरेको पृथ्वी
जसले हरण गर्ला त्यो ६ हजार वर्षसम्म बिष्ठाको की
रो भइरहला । ने. सं. ८०६ (वि. सं. १७४२) मार्ग
शुक्ल १५ । पुनः भाषा-यस गुठिको गुठियार परंपराका
परमानहरूले हेरचाह गर्नु, नगरे यसमा भनेबमोजिम
पाप लाग्ला ।

टिप्पणी-

यी पार्थिवेन्द्र मल्ल प्रताप मल्लका कान्छा छोरा हुन् ।
कान्तिपुर हनुमान्ढोका देगुतलेअगाडि प्रताप मल्लको स्तम्भा-
भिलेख छ । त्यस स्तम्भाभिलेखमा प्रताप मल्लका
छोराहरूको नाम क्रमशः भूपेन्द्र, चक्रवर्तेन्द्र, महीपतेन्द्र,
नृपेन्द्र र पार्थिवेन्द्र दिएको छ । प्रताप मल्लको मृत्युपछि
उनका त्यस बखत मौजदू छोरामा नृपेन्द्र मल्ल राजा
भएका थिए । वि. सं. १७३७ मा दाजु नृपेन्द्र मल्लको
मृत्यु भएपछि यी पार्थिवेन्द्र मल्ल राजा भए । पार्थिवेन्द्र
मल्लको ने सं ८०० (वि. सं. १७३७) को मोहर
पाइन्छ । सो मोहर पार्थिवेन्द्रले आफू राजा हुनासाथ
छपाएका हुन् । पार्थिवेन्द्रले ने. सं. ८०२ (वि. सं.
१७३६) मा अर्को मोहर पनि छपाएका छन् । त्यस
मोहरमा आफ्नो नाम जय पार्थिवेन्द्र मल्ल र महारानी
राज्यलक्ष्मी देवीको समेत नाम अङ्कित गरिएको छ ।
रानीलाई जगत्माता भन्ने उपाधि दिइएको छ । यस
तामापत्रमा पार्थिवेन्द्र मल्लकी रानी राजलक्ष्मीको उल्लेख
छ । सायद यी रानी राजलक्ष्मी उक्त मोहरमा अङ्कित
राज्यलक्ष्मी हुन सक्छन् । तामापत्र लेखदा लेखकको
दोषले राज्यलक्ष्मी लेखनुपर्नेमा राजलक्ष्मी लेखिएको
हुनुपर्छ । पार्थिवेन्द्र मल्लकी यी रानी राज्यलक्ष्मीबाट
सन्तान भएको बुझिदैन । पार्थिवेन्द्र मल्लकी अर्की रानी
ऋद्धिलक्ष्मी पनि थिइन् । ऋद्धिलक्ष्मीतर्फबाट पार्थिवेन्द्रका
छोरा भूपालेन्द्र मल्लको जन्म भएको छ । वि. सं.
१७४४ मा विषप्रयोगद्वारा पार्थिवेन्द्र मल्लको मृत्यु
भयो । यी पार्थिवेन्द्र मल्लको प्रशस्तिमा " श्री मत्
पशुपति चरण कमल धूलि धूसरित शिरोरुह श्रीमन्माने-
श्वरीष्ट देवता वरलब्ध प्रसाद देदीप्यमान भनी उल्लेख
भएबाट पार्थिवेन्द्र मल्ल शिवभक्त तथा मानेश्वरीका भक्त
पनि थिए भन्ने भए तापनि यस तामापत्रमा गरुडनारा-
यणलाई सदावर्त गुठी राखिदिएको कुरा स्पष्ट हुनाले
पार्थिवेन्द्र मल्ल विष्णुभक्त पनि थिए तथा त्यस ताका
धार्मिक सहिष्णुता पनि पर्याप्त मात्रामा रहेछ भन्ने कुरा
उक्त तामापत्रले दर्शाएको छ ।